

УДК 811.161.2 +811.581] : 316.75

Гірник А. М., Резаненко В. Ф.

КОНЦЕПТ «КОНФЛІКТ» У ЗАХІДНІЙ КУЛЬТУРІ ТА В КУЛЬТУРІ ТРАДИЦІЙНИХ СУСПІЛЬСТВ ДАЛЕКОГО СХОДУ

Статтю присвячено концепту «конфлікт». Виявлено особливості цього концепту в свідомості носіїв далекосхідної і європейської культури, зв'язок його з аксіологічною системою координат, властивих певній культурі. Запропоновано оригінальний підхід до визначення поняття «конфлікт».

Ключові слова: конфлікт, концепт «конфлікт», цілісність, контекстуальне суспільство, синкретизм, особисто-цілісне, колізія, «несвідомий» конфлікт, оцінка.

Актуальність дослідження

Однією з актуальних проблем сучасних конфліктології, психології та педагогіки конфлікту є відсутність загальноприйнятого визначення поняття «конфлікт». Дослідники, які порівнювали його вживання в наукових текстах, зафіксували брак єдиного значення, що дало змогу зробити висновок про «гумоподібність» цього поняття, «яке можна розтягувати й отримане використовувати в своїх цілях» (Р. Мак, Р. Снайдер), ще його порівнюють з «контейнером», що в нього кожен вкладає свій зміст (Ф. Глазл). Для прикладу наведемо десять визначень конфлікту в різних наукових текстах: «крайне загострення суперечностей, що призводить до безпосередньої боротьби», «адаптаційна реакція системи на неспецифічне збурення зовнішнього середовища, що відбувається шляхом перебудови структури системи», «спосіб взаємодії складних систем», «порушення гомеостазу», «різновид негативно-го зворотного зв'язку», «зіткнення інтересів, мотивів, тенденцій суб'єктів суспільного життя», «хвороба спілкування», «криза взаємодії», «ситуація, в якій на індивіда одночасно діють протилежно спрямовані сили однакової величини», «ситуація, за якою програми або різні модулі однієї програми, що взаємодіють, використовують одне ім'я для позначення різних об'єктів».

І навіть таке надзвичайно широке тлумачення конфлікту, яке запропонувала Н. Гришина, що стверджує належність цього поняття «до широкого кола різнорівневих явищ, які виникають обов'язково «між кимось і кимось» або рідше «між кимось і чимось» [5, с. 13], не враховує на-

явність у сучасних наукових текстах сполучень «конфлікт імунітетів», «конфлікт програм», «конфлікт імен», «конфлікт технічних систем». У наведених сполученнях ми не знайдемо суб'єкта конфлікту, тож відбувається зіткнення чогось із чимось. Таким чином, життя ставить завдання такої зміни підходу до розуміння конфлікту, що дасть змогу органічно включити в поняття конфлікт нові значення, які відображають фіксацію в мові змін, які відбуваються в концептуальній картині світу.

Постановка проблеми

Сьогодні вивчення світоглядних і культурологічних концептів вважають пріоритетним мовознавчим завданням. Проте відомий російський філолог Ю. Степанов не акцентує на цьому, визначаючи концепт як «згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини. І з іншої боку, концепт — це те, завдяки чому людина... сама входить в культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [8, с. 40]. На його думку, концепти не лише мисляться, вони предмет емоцій, симпатій і антипатій [8, с. 41]. Отже, з цього випливає, що *концепт* функціонує не лише як мовне поняття, а й як категорія філософська, культурологічна, психологічна, соціологічна тощо.

З огляду на сказане, слід зауважити, що актуальною та недостатньо вивченою є проблема смислового поля концепта «конфлікт» в українській мові. Цю проблему, на нашу думку, доцільно розглядати як у площині конфліктології, так і в ширшому колі «смишлів», з яких складається

уявлення про ситуацію конфліктної взаємодії у свідомості носіїв нашої культури.

Метою нашої наукової розвідки є спроба охарактеризувати особливості ставлення носіїв традицій західної культури та носіїв культури традиційних суспільств Далекого Сходу до такого явища, як конфлікт, і, відповідно, до концепту «конфлікт». Засадничими положеннями в підходах до цього питання є наші припущення щодо:

- неможливості адекватного розуміння регулятивної функції концепту «конфлікт» у свідомості типового представника певної культурної спільноти без взяття до уваги особливостей аксіологічної системи координат, головними чинниками формування якої є світоглядні та морально-етичні домінанти;
- детермінації поведінки людей у потенційно конфліктній ситуації сформованим у свідомості образом ситуації, з одного боку, а з іншого – нормами поведінки, які ці люди засвоїли під впливом поширених у суспільстві і референтній соціальній групі систем цінностей;
- визнання української культури типовим представником західної (європейської) і китайської традиційної культури – представником культур традиційних країн Далекого Сходу.

Виклад основного матеріалу

А. Аналіз концепту «конфлікт» в українській мові у зв'язку з його походженням та функціонуванням у мовах народів Європи. На думку Ю. Степанова, концепт складається з трьох компонентів, або шарів: а) внутрішньої форми, або етимології; б) додаткових, «пасивних» ознак, що є «історичними»; в) основної актуальної ознаки, що існує для всіх, хто використовує певну мову (мову певної культури) як засіб їх взаєморозуміння і спілкування.

Слово «конфлікт» прийшло в європейські мови з латинської, де **conflictus** («зіткнення, удар, боротьба, бій») є похідним від дієслова **confingo** («стикаюся; борюся, б'юся; зіштовхую, з'єдную; зіставляю»), утвореного за допомогою префікса **com-** (**con-**, «з-») від дієслова **fligo** («ударяю, зіштовхую») [6, с. 560]. Одним з основних значень «конфлікту» в класичній латинській мові було «зіткнення фізичних об'єктів», наприклад у Цицерона: «*si autem nubium conflictu ardor expressus se emiserit, id esse fulmen*» («якщо від зіткнення хмар вирветься полум'я, то це і є блискавка») [12, с. 258]. У середні віки слово конфлікт вживається у значеннях «зіткнення, спір, боротьба, бій, битва, колізія», наприклад, у середньовічного мислителя і поета Алкуїна (735–804) є вірш «*Conflictus Veris et Hiemis*», який перекладають як «Спір Весни з Зимой». У XIII ст. один із хроністів назвав свою працю «*Cronica conflictus Vladislai regni Poloniae cum Cruciferis*»

(«Хроніка війни короля польського Владислава з хрестоносцями»). З дещо несподіваного вживання слова «*conflictus*» слід відзначити опубліковану у 1820 р. латинською мовою знамениту статтю Ганса Ерстеда «*Experimenta circa effectum conflictus electrici in acum magneticam*» («Досліди, що стосуються дії електричного конфлікту на магнітну стрілку»).

Етимологічні словники свідчать, що в англійську, французьку, німецьку, італійську мови слово «конфлікт» увійшло у XV–XVI ст. Але якогось чітко зафіксованого понятійного значення цей термін не мав, залишаючись словом природної мови. Наприклад, С. Т. Колрідж (1772–1834), неодноразово використовує слова «*conflict*» і «*conflicting*» у своїх бесідах («*Specimens of the table talk of Samuel Taylor Coleridge*»). А ось Адам Сміт (1723–1790), якого часто називають першим дослідником соціальних конфліктів, у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» [14], відзначаючи економічне суперництво класів, жодного разу не вжив у ній слово «*conflict*». Й.-В. Гете (1749–1832) вживає переважно слово «*Konflikt*» у значенні суперечності, наприклад, «*Konflikt von Meinungen*» (суперечність (конфлікт) поглядів). У значеннях «суперечність», «колізія», «несумісність», «зіткнення» застосовують це слово Ф.-В. Шеллінг, Г.-В.-Ф. Гегель, Л. Фейєрбах. І лише у Гегеля ми знаходимо спробу окреслити цей термін. В «Естетиці» Гегель тлумачить конфлікт як синонім колізії, яку визначає як диференціацію ситуації, що «створює протилежності, перешкоди, ускладнення і порушення» [3, с. 225]. «Колізія є такою зміною гармонійного стану, яка, своєю чергою, має бути змінена» [3, с. 213]. Від Гегеля бере початок традиція розгляду конфлікту у художньому творі як суперечності, розгортання і розв'язання якої надає гостроти сюжету. Водночас в інших творах цього автора («Феноменологія духа», «Наука логіки») збережено вживання конфлікту як синоніма суперечності.

Після Гегеля два автори – К. Маркс і З. Фройд – доклали найбільших зусиль для поширення слова «конфлікт» у науковій літературі. Маркс розвинув учення про соціальні конфлікти, а Фройд – про несвідомі конфлікти особистості. За Фройдом, внутрішньособистий конфлікт є властивим кожній людині конфліктом між її біологічною та культурною сторонами: «*nicht daß die Neurosen aus der Sexualität hervorgehen, sondern daß sie dem Konflikt zwischen Ich und Sexualität ihren Ursprung danken*» («неврози породжені не сексуальністю, а конфліктами між Я та сексуальністю») [10, с. 355]. Учень Фрейда А. Адлер обґрунтував тезу про те, що конфлікт може бути джерелом не тільки патологічного розвитку, а й особистісного розвитку. Пізніше

К. Хорні виділила риси, які відрізняють «невротичний конфлікт» від «нормального» внутрішньоособистого конфлікту [11].

Цікаво, що у загальноприйнятому розумінні конфлікт – це *усвідомлена* суперечність інтересів. Тому словосполучення «несвідомий конфлікт», на перший погляд, видається суперечливим, але насправді Фройд під «несвідомим конфліктом» не розумів ніким не усвідомлюваний конфлікт. «Несвідомий конфлікт» пацієнта усвідомлюється та досліджується психоаналітиком, тобто як «конфлікт» він кваліфікується після оцінки й усвідомлення ситуації пацієнта як внутрішньо конфліктної, але спочатку не самим пацієнтом, а іншою людиною.

У XX ст. широко почали вживати словосполучення «міжнародний конфлікт», який нині застосовують щодо війн, спорів, зіткнень, незгоди з певних питань між державами. На думку юристів, неоднозначність цього поняття зумовлено як браком чіткого визначення, так і його міждисциплінарним використанням, а також наявністю у міжнародно-правових актах термінів, якими позначають близькі або ті самі явища (міжнародний спір, криза, війна). Як приклад застосування терміна «конфлікт» в офіційних документах можна навести цитату зі звітної доповіді на XVIII з'їзді КПРС, де одним із завдань партії в сфері зовнішньої політики проголошувалося «Дотримуватися обережності і не давати втягнути в конфлікти нашу країну провокаторам війни, які звикли загрибати жар чужими руками» [9, с. 614].

Що ж до основних актуальних ознак концепту «конфлікт» в українській мові, то такими є а) наявність суперечності; б) протидіяння іншій стороні, боротьба. Водночас конфлікти, на відміну від боротьби, не відбуваються «за щось», «вони не зорієнтовані на мету» [7, с. 72], тобто в українській традиції, на відміну, наприклад, від традиційних країн Далекого Сходу, відновлення цілісності, порушеної конфліктом, не входить у концепт «конфлікт». Коли ми «розв'язуємо» або «залагоджуємо» конфлікт, суб'єкт «приймає рішення» або «ремонтує (лагодить)» ситуацію, орієнтуючись на свої та іншої сторони інтереси без явного врахування інтересів спільноти, тому він має потребу у легітимізації прийнятих рішень. «З позицій мовного знання соціальна роль конфлікту полягає в актуалізації проблеми суспільної легітимізації наявного стану справ через подолання розбіжностей в оцінці його причин, умов і наслідків шляхом домовленостей, угод і договорів» [7, с. 73].

На думку Анісімової, незаперечним лінгвістичним фактом є те, що «слово *конфлікт* (запозичене з латини *conflictus*) практично в незмінному вигляді входить в інші мови» [1, с. 81]. Тож в українській, російській, англійській та інших

європейських мовах зміст концепту «конфлікт» є приблизно одним і тим самим.

Б. Іманентне конфлікту в контекстуальному суспільстві Далекого Сходу. Ставлення носіїв традицій західної культури до питання розв'язання конфлікту в традиційному суспільстві Далекого Сходу може бути (і як правило є) однозначним: конфлікт – це конфлікт і розв'язуватись має через застосування легальних правових механізмів, оскільки його розуміють як зіткнення сторін через протилежність поглядів, інтересів, виникнення суперечностей тощо. Дійсно, можна й так думати, якщо не враховувати особливості суспільного буття, умови формування свідомості носіїв традицій далекосхідної культури тощо.

У цьому плані визначальним є саме традиційність культур країн Далекого Сходу як запорука консолідації їхніх народів, їхньої соборності, збереження національної ідентичності, що постає головною умовою гармонізації міжлюдських взаємин, організації суспільства, розбудови національної державності, що можна об'єднати одним поняттям – *цілісність*. Отже, розбрат, дезінтеграція, дезорганізація, дизгармонія тощо постають як порушення такої *цілісності*; і не випадково слова, що потрапляють до семантичного поля поняття *конфлікт*, є носіями ієрогліфа 紛, який саме й передає ідею роздрібнення *цілого*, порушення *цілісності* тощо [15, с. 794; 16, с. 658].

Приклади:

紛争 (конфлікт (争) через порушення цілісності (紛));

紛擾 (конфлікт як хаотичний стан речей (擾) через порушення цілісності (紛));

紛不一 (конфлікт як відсутність єдності (不一) через порушення цілісності (紛));

紛糾 (конфлікт як плутанина в речах (糾) через порушення цілісності (紛));

紛議 (конфлікт як протиріччя у поглядах, позиціях (議) через порушення цілісності (紛));

紛爭治 (розв'язання конфлікту: відбудова (治) порушеної цілісності (紛)).

Варто зазначити, що тут під *цілісністю* розуміють *об'єкт* конфлікту, стосовно якого у кожній зі сторін свої інтереси, наміри, думки тощо. Суттєвою особливістю розв'язання конфлікту, як буде показано далі, є те, що входження сторін у конфлікт відбувається з відчуттям готовності до пошуку консенсусу. Запорукою цього феномена, що, так би мовити, «єднає» сторони конфлікту, є характерна для традиційних суспільств «контекстуальність», яка останні 2 тисячі літ формується в умовах «єднання» (синкретизму) даоських, буддистських, конфуціянських світоглядних та морально-етичних принципів як традиційних чинників формування самосвідомості

та суспільної свідомості народів країн Далекого Сходу. Відтак в основі *контексту* як універсального регулятора міжлюдських взаємин цих суспільств лежать згадані принципи релігійно-філософських учень Китаю, адже легітимність цих принципів є не лише головним чинником формування та впровадження норм, правил суспільного буття, а й головною умовою прийняття і легалізації державних законів, утворюваних на їхній основі. Певна річ, у суспільній свідомості спільноти, що формується в таких умовах, відбивається свідомість кожного окремого її члена-носія традицій далекосхідної культури. Через таку свідомість індивід є одночасно і складовою, і неподільним *цілим*, що уособлює спільноту. З цього, власне, й випливає таке поняття, як *людина-контекстуал контекстуального суспільства*. Такому контекстуально-цілому / цілісному японський соціолог проф. Е. Хамагуті дає назву *holon* (гр. holos), що, до речі, суголосне англійському слову *wholeone* (whole + one – *цілісне* + *одиничне*). За поняттям *holon*, одиничне уособлює ціле, а ціле – одиничне. Інакше кажучи, *контекст* одиничного – в *контексті* цілого, і навпаки [13, с. 22]. Отже, *контекстуальність* традиційного суспільства Далекого Сходу, так само, як *контекстуальність* його членів, формується на спільній основі, а саме, світоглядних та морально-етичних принципах релігійно-філософських учень Китаю, що, власне, підтверджує коректність *цілісності* статусів першого й другого.

Інтегративна роль у цьому синкретизмі релігійно-філософських вчень Китаю належить такому морально-етичному принципу, як *дао-шлях* людини (道). Головним чинником консолідації традиційного суспільства Далекого Сходу, тобто становлення його як *цілісного*, є згадані світоглядні та морально-етичні принципи, що покладено в основу розробки і вкорінення доктрини *дао-шляху*, на якому людина (через пропаговані цими вченнями чесноти та ритуали) розкриває природу речей, явищ доквілля і, відповідно, свою природу, тобто смисл своєї (людської) сутності. Реальним вираженням цього є впорядкування людиною хаосу між її внутрішнім (інь) та зовнішнім (ян) світами.

За даосько-буддистсько-конфуціянською доктриною, життєдіяльності *дао-шлях* людини – це шлях її духовного та фізичного самовдосконалення через гармонізацію нею взаємин між инь-стихією Землі та ян-стихією Неба (天), впорядкування хаотичного стану взаємин внутрішнього (інь) та зовнішнього (ян) світів людини, або просто хаотичного стану речей (X) тощо. Саме через це людина стає здатною сприймати зовнішнє (не своє) як внутрішнє (своє), тобто виникає відчуття *цілісного* сприйняття світу, що дає змогу неупереджено оцінювати (史 / 忠),

речі, явища і, таким чином, запобігати виникненню конфліктних ситуацій або прагнути застосування коректних способів їх розв'язання. Отже, з наведеного можна бачити, що концептуальним у стратегіях релігійно-філософських учень Китаю є створення ними умов формування особистості, яка через *цілісне* сприйняття світу, через сприйняття суб'єктивного й об'єктивного як *цілісного*, через толерантне ставлення до опозиційного тощо усвідомлює себе самою як *цілісну*.

Слід зауважити, що таке *особисто-цілісне* є головним принципом світосприйняття традиційних країн Далекого Сходу, за яким світ речей, явищ доквілля постає уособленням *дао* як цілісного/неподільного джерела походження всього сущого, зокрема людини. Людина, прагнучи стану *дао*, відповідно, стає здатною бачити себе й оточення в контексті *цілісної* картини світу.

Яскравими прикладами передачі ідеї *особисто-цілісного* можуть бути нижче подані ієрогліфічні знаки, якими позначають займенники *першої особи* в мовах (з ієрогліфічною писемністю) традиційних країн Далекого Сходу.

私 – «я» від природного джерела;

我 – «я» такий як є – від природи;

自分 – «я» від природи (її невід'ємна частина);

吾 – «я» від природи й уособлення всього сущого.

Результатом соціалізації ідей, що стоять за значеннями наведених ієрогліфів, постало те, що вони об'єднуються такою спільною ідеєю, як «я», такий як усі – від природи. Мовну (стилістичну) різницю між ними можна визначити лише через контексти їх уживання, в яких вони набувають таких конотацій: 私 (наголос на особистому), 我 (наголос на природному), 自分 (наголос на суспільно-корпоративному), 吾 (наголос на філософському).

Вельми корелятивним у такому плані можна вважати ієрогліф, яким даоси записали ім'я Будди – 仏. Будда – це людина (亻), яка (через чистоту (凵) свідомості) усвідомила суть *безпричинності* (凵) [1; 3]. Отже, постать Будди мислиться як безособистий абсолют – основа світобудови. Всесвіт – це свідомість Будди. Будда – це те, що уособлює нирвану як стан абсолютного усвідомлення *всеспільності* явищ. Це стан *невизначно-цілісного* за своєю суттю, що стоїть поза буттям і часом. Відтак *цілісність* постаті Будди полягає в тому, що її свідомість є уособленням всього сущого. Будда – в усьому, а все – в Будді. Зазначена буддистська ідея *цілісності* ідеально вписалася у свідомість даосів – носіїв ідеї *цілісності дао* та частково у свідомість носіїв ідеї *абсолюту неба* Конфуція [2; 4]. Синкретизм світоглядних принципів трьох учень Китаю, як зазначено вище, постав дієвим чинником формування в китайців *цілісного* (суб'єктно-об'єктного) сприйняття

картини світу, що часто-густо яскраво й одно-значно проявляється в різних ситуаціях між людських взаємин, зокрема, конфліктних.

Відчуття *цілісного* в людини контекстуально-го суспільства робить її потенційно готовою до розв'язання будь-якого конфлікту заради збереження гармонійних взаємин з оточенням, інакше кажучи, гармонії між своїм внутрішнім «я» та зовнішнім «я», яке уособлюється «не «я»-стороною», яка прагне того самого. За Е. Хамагуті, такі стосунки сторін подібні до взаємин між батьками та дітьми, що є вельми характерним для суспільств контекстуального типу [13].

Вище ми акцентували на провідних ролях та місці світоглядних і морально-етичних принципів релігійно-філософських вчень у формуванні міжлюдських стосунків у контекстуальних суспільствах Далекого Сходу, не розкриваючи суті згаданих принципів та оминаючи питання «технології» їх реалізації. Спробуємо стисло пояснити суть цього питання, наприклад, через розширення зазначеного змісту поняття *синкретизм світоглядних принципів* релігійно-філософських вчень Китаю як дієвий чинник формування у китайців *цілісного* (суб'єктно-об'єктного) сприйняття картини світу.

Дійсно, саме такий синкретизм було покладено в основу контекстуальних засад міжлюдських взаємин традиційних суспільств Далекого Сходу. Під цим поняттям розуміють трансформацію даоської ідеї *дао* (даоський принцип світобудови) в ідею «дао-шлях Неба Конфуція» та в ідею «дао-порожнечі Нірвани». За поняттям *синкретизм морально-етичних принципів* стоїть трансформація *дао* як основоположного принципу даоської моралі в *дао*-принципи конфуціанської моралі та в *дао*-принципи буддистської моралі. Інтегровальною основою цих принципів є даоське розуміння *дао* (道 = 辵 + 首) = (辵 + 止 + 八 + 一 + 白) як цілеспрямованого (辵), правильного (止) шляху людини до вищого (дао) (八)-рівня (一) її самовизначення (白). Тобто становлення людини на шлях набуття стану *дао* (за даосизмом), на шлях набуття стану *неба* (за конфуціанством), на шлях набуття стану *нірвани* (за буддизмом), на яких вона розкриває суть своєї природи, можливості свого природного потенціалу.

Отже, як можна бачити, синкретизм світоглядних та морально-етичних принципів релігійно-філософських вчень Китаю постав чинником формування свідомості людини, для якої є характерним неординарне відчуття належності до спільноти (в широкому сенсі цього слова). На таких засадах формується суспільна свідомість конфуціанського цивілізаційного простору як основа так званої контекстуальності міжлюдських взаємин, яка, на нашу думку, здатна не лише сприяти розв'язанню будь-яких конфліктів, а й уникати їх виникнення.

Таким чином, з огляду на сказане, можна побачити, що розкриття суті механізмів розв'язання конфліктів у традиційних суспільствах Далекого Сходу неможливе без урахування особливостей їхніх культур, головними чинниками формування яких є світоглядні та морально-етичні принципи згаданих релігійно-філософських вчень, інтегровальна роль серед яких належить конфуціянству. За цим ученням, у міжлюдських стосунках пріоритет за принципом взаємного прагнення пошуку консенсусу. Шляхетна людина та, яка підпорядковує свої інтереси непорушності гармонії в широкому сенсі цього слова. Конфуціянська думка завжди опонувала ідеї правового судочинства. За Конфуцієм, пріоритет у підтриманні порядку в державі має надаватись не закону, а моральним та етичним принципам. Саме з цього впливає помітна ознака сучасного права традиційних країн Далекого Сходу, а саме та, за якою конфуціянські традиційні норми моралі та етики діють як легальні засоби врегулювання суспільних відносин.

Висновки

1. Проведений лінгвокультурологічний аналіз концепту «конфлікт» і порівняння аксіологічної системи координат, що діють в українській та китайській культурах, дали змогу уявити оціночний характер категорії конфлікт. Конфлікт є культурним явищем, в основі якого лежить оцінка суб'єктом характеру взаємодії, що може в найпростішому випадку розглядатися як кооперативна і некооперативна (конфліктна). Поза суб'єктами і незалежно від них існують суперечності, але не конфлікти. Поняття конфлікт є не фіксацією, а кваліфікацією стану стосунків у певній ситуації. Таким чином, конфлікт ми пропонуємо визначити як оцінку характеру взаємодії. Таке визначення дає змогу зберегти назву конфлікт за ситуаціями протидії сторін одна одній, які ми традиційно називали конфліктом, і водночас поширити це поняття на ситуації несумісності певних елементів у складі цілого – «конфлікт імунітетів», «конфлікт програм».
2. Принципово іншої методології вимагає дослідження питання *конфлікту* як явища в традиційних країнах Далекого Сходу. Предметом аналізу тут постають національні особливості ставлення до конфлікту (як соціального явища) його сторін (суб'єктів), що є носіями морально-етичних цінностей конфуціанської цивілізації. Об'єктом – механізм розв'язання конфлікту, в якому прерогатива належить його легітимній (морально-етичній) складовій (за максимально обмежених функцій легальної (юридично-правової) складової).

Література

1. Анисимова А. Т. Лингвистические проекции конфликта (дескриптивный аспект : дисс. канд. филол. наук / А. Т. Анисимова. – Краснодар, 2004. – 210 с.
2. Арвон А. Буддизм / А. Арвон. – М. : АСТ Астрель, 2005. – 159 с.
3. Гегель Г. В. Ф. Эстетика. Т. 1 / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Искусство, 1968. – 312 с.
4. Гийон Э. Философия буддизма / Э. Гийон. – М. : АСТ Астрель, 2004. – 154 с.
5. Гришина Н. Психология конфликта / Н. Гришина. – СПб. : Питер, 2000. – 464 с.
6. Етимологічний словник української мови. – К. : Наукова думка, 1985. – Т. 2.
7. Сватко Ю. І. Конфлікти в галузі державного управління : риторичний вимір / Ю. І. Сватко // Конфліктологічна експертиза : теорія і методика. – Вип. 6. – К., 2008. – С. 71–85.
8. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М., 1997. – 824 с.
9. Сталин И. Вопросы ленинизма / И. Сталин. – М. : Госполитиздат, 1952. – 651 с.
10. Фройд З. Вступ до психоаналізу / З. Фройд ; пер. з нім. – К. : Основи, 1988. – 709 с.
11. Хорни К. Наши внутренние конфликты / К. Хорни. – СПб. : Лань, 1997. – 240 с.
12. Цицерон. О дивинации / Цицерон // Цицерон. Философские трактаты. – М. : Наука, 1985. – С. 191–298.
13. Що таке японська модель: переваги та вади в добу глобалізації / [В. Резаненко, В. Костиріна, О. Коваленко та інші] ; за ред. В. Ф. Резаненка. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2003. – 136 с.
14. Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations / A. Smith. – London : MetaLibri, 2007. – 743 p.
15. 小林館. 新選漢和辞典. – 東京, 1995. – 1213 с.
16. 許慎. 說文解字注. – 上海, 1986. – 867 с.
17. 上田 万年. 新大字典. – 東京, 1993. – 2776 с.

A. Girnyk, V. Rezanenko

THE CONCEPT OF “CONFLICT” IN WESTERN CULTURE AND THE CULTURE OF THE FAR EASTERN TRADITIONAL SOCIETIES

The article is devoted to the concept of “conflict”. The peculiarities of this concept, its connection with the axiological coordinates, relevant to a particular culture were discovered in the perception of the bearers of the Far-Eastern and European cultures. An original approach to defining the notion of conflict is suggested.

Keywords: conflict, concept “conflict”, integrity, contextual society, syncretism, personal-holistic, collision, “unconscious” conflict, evaluation.

Матеріал надійшов 19 квітня 2012 р.